

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಲಾವಿದರ ಕಲಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು

ಡಾ. ಮಹಮದರಫಿ. ರಾ.ದೊಡಮನಿ.

ಕನ್ನಡ ಸಹಾಯಕ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕರು, ಸರ್ಕಾರಿ ಪ್ರಥಮ ದರ್ಜೆ ಕಾಲೇಜು ಸವದತ್ತಿ ತಾ: ಸವದತ್ತಿ ಜಿ: ಬೆಳಗಾವಿ.

ಸಾರಾಂಶ (Abstract)

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಕಲೆಗಳಿದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶನ ನೀಡುವಾಗ ಕಲಾವಿದರು ಪ್ರೇಕ್ಷಕನಿಗೆ ಬಹಳ ಹತ್ತಿರವಾಗಲು ಹಲವು ಬಗೆಯ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದುಂಟು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ತರಹದ ಬಣ್ಣ, ವೇಷಭೂಷಣ ಮತ್ತು ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳಾಗಿವೆ. ಕಲಾವಿದರ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಕಲೆಯ ಸಾರ್ಥಕದ ಜೊತೆಗೆ ಸಹೃದಯನಿಗೆ ಮತ್ತಷ್ಟು ಹತ್ತಿರವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ಕಲಾಕಾರರು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ಕಲಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳನ್ನು ವಿಭಿನ್ನ ವಿಶಿಷ್ಟವಾಗಿರುವುದನ್ನು ಈ ಲೇಖನದಲ್ಲಿ ಚರ್ಚಿಸಿ, ಅವುಗಳ ಮೂಲದ ಕುರಿತು ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡಲಾಗಿದೆ.

ಮುಖ್ಯಪದಗಳು(Keywords): ಕಲೆ, ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು, ವೇಷಭೂಷಣ, ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳು, ವಾದ್ಯಗಳು, ಜಾನಪದ, ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ.

ಪೀಠಿಕೆ

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಕರ್ನಾಟಕದ ಅತೀ ದೊಡ್ಡ ಜಿಲ್ಲೆ ಮತ್ತು ಹಲವಾರು ಕಲೆಗಳ ಮತ್ತು ಕಲೆಗಾರರ ನೆಲೆಯಾಗಿದ್ದು, ಪ್ರಮುಖ ನಗರಗಳಲ್ಲೊಂದಾಗಿದೆ. ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯು ಹಲವು ಭಾಷಿಕರ ಮತ್ತು ಧರ್ಮೀಯರ ನೆಲೆವೀಡಾಗಿದ್ದು, ಜಾನಪದ ಕಲೆಗಳಾದ ಲಾವಣಿ ಪದ, ರಿವಾಯಿತ ಪದ, ಬೀಸುವ ಕಲ್ಲಿನ ಪದ ಹೀಗೆ ಹಲವಾರು ಕಲೆಗಳನ್ನು ಹೊಂದಿರುವ ಜಿಲ್ಲೆಯಾಗಿದ್ದು, ವಿವಿಧತೆ ಯಲ್ಲಿ ಏಕತೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದೆ. ಪ್ರಸ್ತುತ ಅಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ವಿವಿಧ ಕಲಾಕಾರರು ಬಳಸಿಕೊಂಡ ವೇಷಭೂಷಣ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣ, ರಂಗ ಸಜ್ಜೆ, ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳು ಕುರಿತಂತೆ ಚರ್ಚಿಸಲಾಗಿದೆ.

1. **ವೇಷಭೂಷಣ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣ:** “ಯಾವುದೇ ವೇಷ ಇರಲಿ ಅದಕ್ಕೆ ಮೊದಲು ಬಣ್ಣಗಾರಿಕೆ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಕಣ್ಣಿಗೆ ರಮ್ಯತೆಯನ್ನು ತುಂಬುವ ಬಣ್ಣ, ಮನಸ್ಸಿನ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಚಿಗುರಿಸುತ್ತದೆ-ಅರಳಿಸುತ್ತದೆ.”¹ ಇದನ್ನು ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಸ್ಲಿಂ ಕಲಾವಿದರು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಇಲ್ಲಿರುವ ಕಲೆಗಳಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ, ದೊಡ್ಡಾಟ, ಸಣ್ಣಾಟ, ರಂಗಭೂಮಿ ಮತ್ತು

Please cite this article as: ಡಾ. ಮಹಮದರಫಿ. ರಾ.ದೊಡಮನಿ. (2022). ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಕಲಾವಿದರ ಕಲಾ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು. ಮಲ್ಟಿಡಿಸಿಪ್ಲಿನರಿ ಕನ್ನಡ ರೀಸರ್ಚ್ ಜರ್ನಲ್ ಆಫ್ ಐಐಎಂಆರ್‌ಡಿ, 3(4). ಪು.ಸಂ.67-73.

ಸಿದ್ದಿ ಸೋಗು ಮುಂತಾದ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುವಾಗ ವೇಷಭೂಷಣ ಮತ್ತು ಬಣ್ಣವನ್ನು ಬಳಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರೇಕ್ಷಕ ವರ್ಗವನ್ನು ಇಲ್ಲಿಯ ಕಲಾವಿದರು ರಂಜಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅತಿ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಬಣ್ಣಗಾರಿಕೆಯ ಕ್ರಮದ ಬಗೆಗೆ ಖಚಿತವಾಗಿ ಹೇಳುವುದು ಕಷ್ಟವೆಂದು ತೋರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಪುರಾಣ ಮತ್ತು ಇತರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಅಲಂಕಾರ ಮತ್ತು ವೇಷಗಾರಿಕೆಯ ಕೆಲವು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ವರ್ಣನೆಗಳು ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ಅದು ಕನ್ನಡ ಆದಿ ಕವಿಯಾದ ಪಂಪನ 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ' ಕಾವ್ಯದ ಒಂದು ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ವೇಷದ ಬಗ್ಗೆ ಹೀಗೆ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

“ಉರದೊಳ್ ಫಣಿ, ಕರದೊಳ್ ಬಿಲ್ಲ
ಶಿರದೊಳ್ ತೊರೆ, ತೊರೆಯ ಕೆಲದೊಳೆಸೆದಿರೆ ಪೆರು ಮುಂ
ಗೊರಲೊಳ್ ಕರೆ ಮರೆಯಿಲ್ಲದೆ
ದೊರೆಕೊಳೆ ಮೃಡನಡಿಗೆ ಹರಿಗನೆರಗಿದನಾಗಳ್.”²

ಶಿವನ ರೂಪವನ್ನು ಹೇಳುವ ಕನ್ನಡ ಮೊದಲ ಆದಿಕವಿ ಪಂಪನು 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ' ಕಾವ್ಯ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ವೇಷಭೂಷಣ ಅತ್ಯಂತ ರಮ್ಯವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾನೆ.

“ಹೊಳೆವ ಕೆಂಜೆಡೆ, ಮೇಲೆ ಎಳೆವೆಳುದಿಂಗಳು!
ಫಣಿಮಣಿ ಕರ್ಣಕುಂಡಲದವ ನೋಡವ್ವ!
ರುಂಡಮಾಲೆಯ ಕೊರಳವನ ಕಂಡಡೆ ಒಮ್ಮೆ ಬರಹೇಳವ್ವ!
ಗೋವಿಂದನ ನಯನ ಉಂಗುಟದ ಮೇಲಿಪ್ಪುದು!
ಚೆನ್ನಮಲ್ಲಕಾರ್ಜುನ ದೇವಂಗಿದು ಕುರುಹವ್ವ!”³

ಶಿವನ ರೂಪ ಲಾವಣ್ಯದ ಕುರುಹು ಹೇಳುವ ಕನ್ನಡ ಮೊದಲ ಕವಯತ್ರಿಯಾದ ಮಹಾದೇವಿಯಕ್ಕನ ವಚನದಲ್ಲಿ ಶಿವನ ನಯನ ಮನೋಹರ ರೂಪವನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಿದ್ದಾಳೆ. ಇಲ್ಲಿ ಶಿವನನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಕೆಂಪು ಕೂದಲಿನ ಜಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ತಂಪು ಚೆಲ್ಲುವ ಚಂದ್ರ, ಕೊರಳಿನಲ್ಲಿ ರುಂಡಮಾಲೆ ಅವನ ಉಂಗುಟದ ಮೇಲೆ ಗೋವಿಂದ ನಯನವಿದೆಂಬ ಅಂಶವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಚಾಮರಸನ ಪ್ರಭುವಿನ ಮದ್ದಲಿಗನ ವೇಷದ ಸೊಗಸು ಕಣ್ಣಿಂದ ಕಟ್ಟುವಂತೆ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಅದ್ಭುತವಾಗಿ ಮೂಡಿಬಂದಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

“ತುರುಬು, ಚಿಮ್ಮುರಿ, ಚಿಂದಿಕಾಸೆಯ
ಸೆರುಗು ನಸುಹೊದೆದೊಲ್ಲಿ, ಹೊಂದೊಡರು, ಮದ್ದಳೆಸಹಿತ ಬಂದೀ
ತೆರನನಲ್ಲನು ನಟಿಸಿಂದನು ವಿಕೃತವೇಷದಲಿ”⁴

ಎಡದ ಕಿವಿಯಲ್ಲಿ ರತ್ನದ ಓಲೆಗಳು, ಸರಪಳಿಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಬಾವುಲಿಯ ಬೊಂಬೆ, ಚುಕ್ಕೆ ಬೊಟ್ಟಿನ ಬೆಡಗು ವಿಕೃತ ವೇಷದ ಅಲ್ಲಮ ಬಂದ ಎನ್ನುವ ವರ್ಣನೆ ಒಂದು ಸಹಜ ವಾಸ್ತವ ವೇಷಗಾರಿಕೆಯಾಗಿದೆ ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ. ಇದರಂತೆ ವಿಷ್ಣುವಿನ ಮತ್ತು ಇತರ ದೇವತೆಗಳ ದಾಸರ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಕನ್ನಡ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಹಲವಾರು ಕವಿಗಳ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣ ಮತ್ತು ವೇಷಭೂಷಣ ವರ್ಣನೆಯನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಈ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಪ್ರಮುಖ ಕಲೆಯಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತದ ಪಾತ್ರಧಾರಿಗಳು ಆಡಂಬರದ ವೇಷ ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದು ಡಾ. ಸುಂಕಾಪೂರರವರು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಪಾರಿಜಾತದ ಅವಧಿ, ಗುರಿ ಮತ್ತು ಅದರ ಸರಳ ಸಹಜ ಪ್ರದರ್ಶನ. ಈ ಆಟಗಳಲ್ಲಿರುವ ಪಾತ್ರಗಳು ಸೀಮಿತ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ನಸುಗುಲಾಬಿ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿ ನಸು ಹಳದಿ ಬಣ್ಣದ ನಿಲುವಂಗಿ ಹಾಕಲಾಗುತ್ತದೆ. ಪೀತಾಂಬರ ಉಟ್ಟು ಜರಿ ರುಮಾಲು ಸುತ್ತಿ ಮುಂದೆ ಚುಂಗು ಇರುತ್ತದೆ. ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಉದ್ದನೆಯ ಕಂಠಿ ಸರ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಚಕ್ರವನ್ನೂ ಆತ ಹಿಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬರುವ ರುಕ್ಮಿಣಿ ಮತ್ತು ಸತ್ಯಭಾಮೆಯ ವೇಷಕ್ಕೆ ಅಲಂಕಾರ ಜಾಸ್ತಿ. ಆ ಪಾತ್ರದ ಉಡುಗೊರೆ ಆಭರಣದ ಪ್ರಮಾಣ ಜೋರಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಕೊರಳ ತುಂಬ ಹಾರ, ಪದಕ ಮತ್ತು ಬೆರಳ ತುಂಬೆಲ್ಲ ಉಂಗುರಗಳೇ ಇರುವುದುಂಟು.

ಅಲ್ಲದೇ ಜಾತಿಗಾರರು ಅಥವಾ ವೇಷಗಾರರು ಬಳಸುವ ಬಣ್ಣವು ಆಯಾ ಪಾತ್ರಕ್ಕೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಅದು ಶಿವ ಮತ್ತು ಪಾರ್ವತಿಯ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ನೋಡುವುದಾದರೆ ಶಿವನ ಮುಖದ ಬಲಭಾಗ ಮತ್ತು ಪಾರ್ವತಿಯ ಎಡಭಾಗ ಮುಖದ ಬಲ ಭಾಗಕ್ಕೆ ತೆಳು ನೀಲಿ ಬಣ್ಣ, ನೀಲ ಮತ್ತು ನಸು ಬಿಳುಪಿನಿಂದ ಕೂಡಿ ಮಾಡಿದ್ದು, ನಸುನೀಲಿ ಹೊಳಪು ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ತೋಳಲ್ಲಿ ಎಡಭಾಗಕ್ಕೆ ಇಂಗಲಿಕೆ ಬೆರತ ಬಿಳಿಮಟ್ಟಿಯನ್ನು ಬೆಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಹದವಾಗಿ ಕೂಡಿಸಿ ನಸುಗೆಂಪು-ಗೋಧಿ ಬಣ್ಣದ ಲೇಪನ ತೋಳಿನವರೆಗೆ. ತಲೆಯ ಶಿವನ ಬಲ ಭಾಗಕ್ಕೆ ಜಟಿ, ಎಡಭಾಗಕ್ಕೆ ಟೋಪಣ-ತುರುಬು, ಬಲಗೈಗೆ ಹಾವು, ಮುಂಗೈಗೆ ಕಟ್ಟು, ಎಡಗೈಗೆ ಬಳೆ-ಕಂಕಣ ಮುಂತಾದವು. ಅರ್ಧ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೀರೆ, ಇನ್ನರ್ಧ ಪಂಚೆ, ಎಡ ಮೂಗಿಗೆ ಲಕಲಕಿಸುವ ನತ್ತು, ಮುಖಭಾಗವನ್ನು ಬೇಕಾದ ಹಾಗೆ ತೆರೆದು ತೋರಿಸಲು ಮತ್ತು ಅಭಿನಯಿಸಲು ಅನುಕೂಲವಾಗುವಂತೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಇದು ಬಲು ಕಷ್ಟಕರವಾದ ವೇಷಗಾರಿಕೆಯಾದರೂ ಅದನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುತ್ತಿದ್ದ, ಆ ಕಲಾವಿದನ ಕೌಶಲ್ಯದಿಂದಾಗಿ ಪಾರ್ವತಿ ಪರಮೇಶ್ವರರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ ಕಲ್ಪನೆ ಹಳ್ಳಿಯ ಮುಗ್ಧ ಅಥವಾ ಸುಲಭ ನಂಬುಗೆಯ ಜನರಿಗೆ ತುಂಬು ಸಹಜವಾಗಿ ಉಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬಿಳಿ ಮಟ್ಟಿ ಸೋಸಿ ತಿಳಿ ಮಾಡಿದ್ದು, ಅರದಾಳ, ಅರಿಷಣಪುಡಿ ಮತ್ತು ಬೆಣ್ಣೆ ಇವು ಮೊದಲು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದ ಸರಕು. ಕೆಂಪು ಬಣ್ಣ ಬೇಕಾದಾಗ ಬಿಳಿ ಮತ್ತು ಹಳದಿ ಪುಡಿ ಕೂಡಿಸಿ ತಯಾರು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಬರಬರುತ್ತ ಇಂಗಳೀಕೆ, ಬಿಳಿ ರಿಪುಂಕ್ ಬಣ್ಣಗಳು ಬಂದು ಬಣ್ಣಗಾರಿಕೆ ಸುಧಾರಿತಗೊಂಡಿತು. ವ್ಯಾಸಲೀನ್ ಬಂದ ಬಳಿಕ ಬೆಣ್ಣೆ ಅಥವಾ ಕೊಬ್ಬರಿ ಎಣ್ಣೆಯ ಬಳಕೆ ಬಣ್ಣದ ಹದಗಾರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಯಿತು. ಕಪ್ಪು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ಕಾಡಿಗೆಯನ್ನು ಮೊದಲು ಬಳಸುತ್ತಿದರು. ಈ

ರಿತಿಯಾಗಿ ಕಲಾವಿದರು ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ವೇಷಭೂಷಣವನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ.

2. ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆ: ಮೊದ ಮೊದಲು ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆಗಳಿಲ್ಲದೇ ಬಯಲು ಪ್ರದೇಶ ಅಥವಾ ದೇವಸ್ಥಾನಗಳ ಆವರಣದಲ್ಲಿ ಕಲೆಗಳನ್ನು ಪ್ರದರ್ಶಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಇಂದು ಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆ ಬಹಳ ಮುಖ್ಯವಾಗಿದೆ. ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆ ಎಂದ ಕೂಡಲೇ ಸ್ಟೇಜ್, ಬಣ್ಣ ಬಣ್ಣದ ಪರದೆಗಳು, ರುಗಮಗಿಸುವ ಲೈಟುಗಳು, ಧ್ವನಿ ಪಟ್ಟಿಗಳು, ಸಂಗೀತ ಪರಿಕರಗಳು ಸಾಲಾಗಿ ನಮ್ಮ ಮುಂದೆ ಬರುತ್ತವೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ರಂಗಭೂಮಿ ಕಲೆಗಳ ಪ್ರದರ್ಶನಕ್ಕೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆ ಬೇಕೆ ಬೇಕು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಪಾರಿಜಾತ, ಸಣ್ಣಾಟ, ದೊಡ್ಡಾಟ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ವಿಭಿನ್ನವಾದ ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆಗಳು ಇರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಇಂದಿನ ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಯುಗದಲ್ಲಿ ಕಲಾತ್ಮಕವಾದ, ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆಗಳನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ. ಇಂದಿನ ರಂಗ ಸಜ್ಜಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನದ ಅಳವಡಿಕೆಯಿಂದ ಗಮನಾರ್ಹ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗಿರುವುದು ಮಾತ್ರ ಸತ್ಯ.

3. ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳು: ಕಲೆ ಎನ್ನುತ್ತಲೇ ಅದರ ಜೊತೆಗೆ ಸೇರಿಕೊಳ್ಳುವ ಸಂಗೀತ. ಆ ಸಂಗೀತವನ್ನು ನುಡಿಸಲು ಬಳಸುವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಹಲವು ತೆರನಾದವುಗಳು. ಅವುಗಳೇ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳಾಗಿವೆ. ಇವುಗಳನ್ನು ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಹಿಡಿದು ಇಂದಿನ ಆಧುನಿಕ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಳಸುತ್ತಿರುವ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳು ಹತ್ತು ಹಲವು.

ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಸ್ಲಿಂ ಕಲಾವಿದರು ಬಳಸಿದ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳು ಇಂತಿವೆ.

1. ದಪ್ಪು ವಾದ್ಯ: ದಪ್ಪು ವಾದ್ಯವು ಇಲ್ಲರಿಗೂ ಪರಿಚಿತವಾಗಿದೆ. ಗೋಲಾಕಾರದ ಒಂದು ಬದಿಯು ಮೇಲೆ ಚರ್ಮವನ್ನು ಬಿಗಿಯಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಈ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಎಡಗೈಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಿದು ಬಲಗೈಯಿಂದ ಇಲ್ಲವೆ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಚಿಕ್ಕ ಕೋಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ಬಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ದೇವಸ್ಥಾನ, ಮಠ-ಮಾನ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಹಜವಾಗಿ ಈ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಬಾರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. “ಈ ವಾದ್ಯವು ಮೊಗಲರ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ‘ನೌಬತ್’ ಎಂಬುದಾಗಿ ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿತ್ತು. ಅಕಬರ ಬಾದಶಾಹನ ನಕ್ಕಾರ ಖಾನೆಯಲ್ಲಿ ಇತರ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ಹೊರತುಪಡಿಸಿ ಇಷ್ಟತ್ತು ‘ಕಕ್ಕಾರಾ’ ವಾದ್ಯಗಳಿದ್ದವು.”⁵ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಒಂದಾಗಿತ್ತು. ದೊಡ್ಡಾಟ ಸಣ್ಣಾಟದಂತಹ ಆಟಗಳೆಲ್ಲ ದಪ್ಪಿನಾಟಗಳಾಗಿದ್ದ ಬಗ್ಗೆ ಈಗಾಗಲೇ ತಿಳಿದಿದೆ.

2. ಏಕತಾರಿ ವಾದ್ಯ: ಕುಂಬಳಕಾಯಿ ಆಕಾರದ ಬುರುಡೆಯನ್ನು ಇದಕ್ಕೆ ಜೋಡಿಸಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಬುರುಡಿಯ ಮೇಲ್ಭಾಗವನ್ನು ಕೊರೆದು ಉಡದ ಚರ್ಮದಿಂದ ಬಿಗಿಯಲಾಗಿರುತ್ತದೆ. ತಂತುವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಾದ್ಯವು ಬಹು ಸರಳ ವಾದ್ಯವಾಗಿದೆ. ಇದು ಭಾರತದ ಕಾಡು ಜನಾಂಗದಲ್ಲಿ ಇನ್ನು ಪ್ರಚಲಿತವಾಗಿದೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಇಂದು ಕೂಡಾ ಭಜನಾ ಕಲಾವಿದರು ಇದನ್ನು ಬಳಕೆ ಮಾಡುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

3. **ಡೊಳ್ಳು ವಾದ್ಯ:** ಡೊಳ್ಳುವಾದ್ಯ ಮೂಲತಃ ಕುರುಬ ಜನಾಂಗ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದೆ. ಡೊಳ್ಳುವಾದ್ಯ ಉತ್ಪತ್ತಿಗೆ ಪೌರಾಣಿಕ ಹಲವು ಕತೆಗಳಿವೆ. ಡೊಳ್ಳುವನ್ನು ಮರ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಚರ್ಮದಿಂದ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪಿಪಾಯಿ ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ಡೊಳ್ಳನ್ನು ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಡಭಾಗಕ್ಕೆ ಆಡಿನ ಚರ್ಮ, ಬಲಭಾಗಕ್ಕೆ ಕುರಿ ಚರ್ಮವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನು ಬಾರಿಸಲು ಬಿದಿರಿನ ಕೋಲು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

4. **ತಬಲಾ ವಾದ್ಯ:** ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಆವಿಷ್ಕಾರಗೊಂಡ ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ 'ತಬಲಾ' ಕೂಡಾ ಪ್ರಮುಖ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡಿದೆ. 'ತಬಲಾ' ಅಥವಾ 'ತಬ್ಲ' ಎಂದು ಕೂಡಾ ಬರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ, ಸೂಫಿ ಮತ್ತು ಭಜನೆಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಮುಖ ವಾದ್ಯವಾಗಿ ಇದನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಾದ್ಯದಲ್ಲಿ ತಬಲಾ ಮತ್ತು ಡಕ್ಕಾ ಎಂಬ ಎರಡು ವಾದ್ಯಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳನ್ನು ಕೈ ಅಥವಾ ಬೆರಳುಗಳ ಸಹಾಯದಿಂದ ನುಡಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇದು "13ನೇಯ ಶತಮಾನದಲ್ಲಿಯ ಅಮೀರ ಖುಸ್ರೋನ ಮುಖಾಂತರ ಈ ವಾದ್ಯವು ಪ್ರಚಾರದಲ್ಲಿ ಬಂದಿತೆಂದು ಮನ್ನಿಸಲಾಗುವುದು. ಅರೇಬಿಯನ್ ವಾದ್ಯವಾದ 'ತಬ್ಲ' ಎಂಬ ಹೆಸರು ಈ ವಾದ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಿರಬಹುದಾಗಿದೆ."⁶

5. **ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ:** "ಸುಷಿರ ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಈ ವಾದ್ಯವು ಹಿಂದೂಸ್ತಾನಿ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ವಾದ್ಯವೆಂದೆಣಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿದೆ. ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯರ 'ಹಾರ್ಮೋನಿ' ತತ್ವಾನುಸಾರವಾಗಿ ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಈ ವಾದ್ಯವು 'ಅಮೇರಿಕನ್ ಆರ್ಗನ್' ಪ್ರತಿನಿಧಿಸುವುದು."⁷ ಇದು ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಧಾನ ವಾದ್ಯವೆಂದರೆ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ. ಅದನ್ನು ಸಂಗೀತದ ಜೀವಧ್ವನಿ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಸಂಗೀತ ನಿಂತಿರುವುದೇ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಮೇಲೆ. ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತ, ಜಾನಪದ ಸಂಗೀತ, ನಾಟಕ, ನೃತ್ಯ ಹೀಗೆ ಯಾವುದೇ ಇರಲಿ ಅಲ್ಲಿ ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂಯನ್ನು ಅವಶ್ಯವಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಹೀಗಾಗಿ ಬಹಳ ಜನಪ್ರಿಯ ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯವಾಗಿದೆ.

6. **ಕರಡಿ ವಾದ್ಯ:** ಕರಡಿ ಮಜಲಿನ ವಾದ್ಯ ಜಾನಪದ ವಾದ್ಯವಾಗಿದೆ. ಕರಡಿ ವಾದ್ಯ ಜಾನಪದ ವಾದ್ಯವಾಗಲು ಬಾಜ, ಗತ್ತು, ತಾಳ, ಬೋಲುಗಳು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯದಾಗಿವೆ ಎನ್ನಬಹುದು. ಪೌರಾಣಿಕ ಕಥೆಗಳ ಪ್ರಕಾರ ದಕ್ಷ ಬ್ರಹ್ಮನ ಮಗಳಾದ ದಾಕ್ಷಾಯಿಣಿ ಯಜ್ಞಕುಂಡಲದಲ್ಲಿ ಸ್ವಯಂ ಆಹುತಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡಾಗ ದೇಹದ ವಿವಿಧ ಅಂಗಾಂಗಗಳಿಂದ ಕರಡಿ ವಾದ್ಯವನ್ನು ತಯಾರಿಸಲಾಯಿತು ಎಂದು ತಿಳಿದುಬರುತ್ತದೆ. ಅದರಲ್ಲೂ ಕರಡಿವಾದ್ಯವು ಇಂದು ಆಧುನಿಕವಾಗಿ ಎಷ್ಟೇ ಸಂಗೀತವಾದ್ಯಗಳಿದ್ದರೂ ಕೂಡಾ ಮದುವೆ, ದೇವರ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಕರಡಿ ವಾದ್ಯಗಳನ್ನು ನುಡಿಸುವ ಪದ್ಧತಿ ಇನ್ನೂ ಜಾರಿಯಲ್ಲಿದೆ. ಈ ಕರಡಿ ವಾದ್ಯದ ಅಳತೆ ಹದಿನಾರು ಇಂಚು, ಚರ್ಮ ಮುಚ್ಚಿಕೆಯ ವಾದ್ಯ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಇಂಚು ಇರುತ್ತದೆ. ಹಾಗೇ ಸುತ್ತಲೂ ನೂಲವನ್ನು ಪೋಣಿಸಿ ಬಿಗಿದಿರುತ್ತಾರೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಆಡಿನ ಚರ್ಮವನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

7. **ತಾಳ ವಾದ್ಯ:** ತಾಳ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಕಂಚು, ಹಿತ್ತಾಳೆ, ತಾಮ್ರ, ಸತು ಇತ್ಯಾದಿ ಲೋಹಗಳಿಂದ ತಯಾರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ವಾದ್ಯವನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಸಾಂಪ್ರದಾಯಿಕ, ಜಾನಪದ ಮತ್ತು ಶಾಸ್ತ್ರೀಯ ಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಭಾರತೀಯ ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಇದು ಅತ್ಯಂತ ಪ್ರಾಚೀನವಾಗಿದೆ.

8. **ಡೋಲಕ ವಾದ್ಯ:** ಡೋಲಕ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಜಾನಪದ ವಾದ್ಯ ಉಪಕರಣವಾಗಿದೆ. ಇದನ್ನು ಮರದ ಕಟ್ಟಿಗೆ ಮತ್ತು ಚರ್ಮದಿಂದ ತಯಾರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ನಮ್ಮ ದೇಶದಲ್ಲಿ ಮದುವೆಯ ಮತ್ತು ಹಬ್ಬ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಹಾಡಲು ಮತ್ತು ನೃತ್ಯ ಮಾಡಲು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ. ಅಲ್ಲದೇ ಕವ್ವಾಲಿ, ಕೀರ್ತನೆ, ಭಜನೆ, ಲಾವಣಿ ಪದಗಳನ್ನು ಹಾಡುವಾಗ ಇದನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಾರೆ.

9. **ತಾಸೇದ ಮತ್ತು ತ್ರಾಮಪೇಟ್ ವಾದ್ಯ:** ಈ ವಾದ್ಯಗಳು ಕೂಡಾ ನಮ್ಮ ಪ್ರಾಚೀನ ಸಂಗೀತ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳು. ಇವುಗಳನ್ನು ಮದುವೆ-ಮುಂಜಿ, ಹಬ್ಬ-ಹರಿದಿನ, ದೇವರ ಕಾರ್ಯ, ಕೀರ್ತನೆ, ಭಜನಾ ಪದಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡಾ ನುಡಿಸುತ್ತಾರೆ.

10. **ಕ್ಲಾರ್ನೆಟ್ ವಾದ್ಯ:** ಬಹುತೇಕ ಸಿಲಿಂಡರಾಕಾರದ ರಂಧ್ರವಿರುವ ನೇರ ಟ್ಯೂಬ್ ಮತ್ತು ಉಬ್ಬಿದ ಗಂಟೆಯಂತೆ ಈ ವಾದ್ಯ ಇದೆ. ರಾಗಬದ್ಧವಾಗಿ ನುಡಿಸುವ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರವಾಗಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಬ್ರಹ್ಮರಾಗ, ವಿಷ್ಣುರಾಗ ಮುಂತಾದ ರಾಗಗಳನ್ನು ಸುಶ್ರಾವ್ಯವಾಗಿ ನುಡಿಸಬಹುದಾಗಿದೆ. ಇದು ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರವಲ್ಲದೇ ಜಗತ್ತಿನ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಚಲಿತವಿದೆ.

11. **ಬ್ಯಾಂಜೋ, ಕ್ಯಾಶಿಯೋ ಮತ್ತು ರಿದಂಪ್ಯಾಡ್:** ಸಂಗೀತ ಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ಹೊಸ ಹೊಸ ಆವಿಷ್ಕಾರಗಳನ್ನು ಪಡೆದು, ಹಳೆಯ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಮುರಿದು ಕಟ್ಟಿ ಇಂತಹ ಹೊಸ ಬಗೆಯ ಬ್ಯಾಂಜೋ, ಕ್ಯಾಶಿಯೋ ಮತ್ತು ರಿದಂಪ್ಯಾಡ್‌ಗಳನ್ನು ಕಂಡುಹಿಡಿದು ಸಂಗೀತ ಇಂಪನ್ನು ಸಹೃದಯರಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲವು ಆಧುನಿಕ ತಂತ್ರಜ್ಞಾನ ಅವಿಷ್ಕಾರಗಳಾಗಿವೆ. ನಮ್ಮ ಮೂಲ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳಿಗಿಂದ ಇಂತಹ ವಾದ್ಯಗಳ ಬಳಕೆಯ ಇಂದು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಳಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಉಪಸಂಹಾರ

ಹೀಗೆ ಬೆಳಗಾವಿ ಜಿಲ್ಲೆಯ ಮುಸ್ಲಿಂ ಕಲಾವಿದರು ತಮ್ಮ ಕಲಾ ಪ್ರದರ್ಶನದ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಈ ದಪ್ಪು ವಾದ್ಯ, ಏಕತಾರಿ ವಾದ್ಯ, ಡೋಳ್ಕು ವಾದ್ಯ, ತಬಲಾ ವಾದ್ಯ, ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ, ಕರಡಿ ವಾದ್ಯ, ಕರಡಿ ವಾದ್ಯ, ಡೋಲಕ ವಾದ್ಯ, ತಾಸೇದ ಮತ್ತು ತ್ರಾಮಪೇಟ್ ವಾದ್ಯ, ಕ್ಲಾರ್ನೆಟ್ ವಾದ್ಯ, ಬ್ಯಾಂಜೋ, ಕ್ಯಾಶಿಯೋ ಮತ್ತು ರಿದಂಪ್ಯಾಡ್ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದರ ಜೊತೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ತರಹದ ಆಧುನಿಕ ವಾದ್ಯ ಪರಿಕರಗಳನ್ನು ಬಳಸುತ್ತಿರುವುದನ್ನು ಕಾಣುತ್ತೇವೆ.

ಕೊನೆ ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳು

1. ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಭಾಗ-3, ಸಂ.ಎಂ.ಎಸ್.ಸುಂಕಾಪೂರ, ಪು.ಸಂ.163
2. ಪಂಪನ 'ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ' ಸಂ.ಎಲ್.ಬಸವರಾಜ, ಪು.ಸಂ.128
3. ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ವಚನಗಳು, ಡಾ. ಎಲ್.ಬಸವರಾಜ, ಪು.ಸಂ.69

4. ಚಾಮರಸ 'ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ', ಸಂ.ಎಲ್.ಬಸವರಾಜ, ಪು.ಸಂ.78
5. ಭಾರತೀಯ ವಾದ್ಯಗಳು, ಪ್ರೊ. ಎ.ಎಂ.ಪುರಂದರ, ಪು.ಸಂ.127
6. ಭಾರತೀಯ ವಾದ್ಯಗಳು, ಪ್ರೊ. ಎ.ಎಂ.ಪುರಂದರ, ಪು.ಸಂ.110
7. ಅದೇ, ಪು.ಸಂ.100

ಪರಾಮರ್ಶನ ಕೃತಿಗಳು

- ಪುರಂದರ. ಎ.ಎಂ. ಭಾರತೀಯ ವಾದ್ಯಗಳು, ಶ್ರೀ ವೆಂಕಟೇಶ್ವರ ಪ್ರಿಂಟರ್, ಬೆಂಗಳೂರು.
- ಬಸವರಾಜ.ಎಲ್. (2009). ಪಂಪನ ವಿಕ್ರಮಾರ್ಜುನ ವಿಜಯ. ಗೀತಾ ಬುಕ್‌ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು.
- ಬಸವರಾಜ.ಎಲ್. (2012). ಅಕ್ಕಮಹಾದೇವಿ ವಚನಗಳು, ಗೀತಾ ಬುಕ್‌ಹೌಸ್, ಮೈಸೂರು.
- ಬಸವರಾಜ.ಎಲ್. (2009). ಚಾಮರಸ ಪ್ರಭುಲಿಂಗಲೀಲೆ. ಗೀತಾ ಬುಕ್‌ಹೌಸ್ ಮೈಸೂರು.
- ಸುಂಕಾಪೂರ. ಎಂ.ಎಸ್. (1978). ಜಾನಪದ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಭಾಗ-3. ಪ್ರಸಾರಂಗ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ.